

811.163.41'342.8

<https://doi.org/10.18485/kij.2022.69.2.3>

НИКОЛА В. РАДОСАВЉЕВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 7.10.2022.
Прихваћен: 14.11.2022.

О (НЕ)АДАПТАЦИЈИ СИЛАЗНИХ АКЦЕНАТА ВАН ПРВОГ СЛОГА ЛЕКСЕМА**

Аутор из синхронијске перспективе анализира бележење и адаптацију силазних акцената ван првог слога лексема у речницима савременог српског стандардног језика. Пружа се типологија лексема према творбеном контексту као примарном и лексикографској обради као секундарном критеријуму, приказује се квантитативна анализа заступљености доминантних образаца прозодијске адаптације и указује се на уочене неподударности у приступу нормирању регистрованих појава. Циљ истраживања је да се допринесе проучавању и нормирању феномена силазних акцената ван првог слога лексема.

Кључне речи: савремени српски језик, стандардни српски језик, прозодија, акцентологија, ортоепска норма, акценат речи, силазни акценат.

1. Увод

1.1. Предмет истраживања су лексема код којих се у узусу јавља силазни акценат ван иницијалног слога (у даљем тексту: ПСА).

1.2. О статусу ПСА у ортоепској норми расправљано је, с мањим или већим хијатусом, од средине прошлог века (Белић 1951). Преовлађујући став у то време, за који би се могло рећи да траје, гласно или прећутно, до данашњих дана (али не и без супротстављених мишљења, уп.: Рончевић 1950, Недељковић 1998, Петровић 1998, Фекете 2000, Петровић/Гудурић 2010), био је да они нису прихватљиви за стандардни језик. На првом месту, истицало се да се они косе с духом метатоније – процеса који је резултирао тиме да су закључно с XV веком на новоштокавској територији силазни акценти ван иницијалне позиције неу-

* nikola.radosavljevic@fil.bg.ac.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене* (178006), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

тралисани (Белић 1914), нпр. *водã→вòда*, *лопãта→лòпата*, *нãрòд→нáрод*, *ју-нãк→ју̀нãк*, *спãвãње→спáвãње* и сл., што је накнадно, добро је познато, ушло у одлике стандардног језика. Стога се сматрало да би се њихова „поновна” појава у стандарду у слогу ван иницијалног косила с једном од основа Вук-Даничићевог система, навођеним и строго држаним (иако од Вука и Даничића неексплицитним) начелом да силазни акценти у том систему могу стајати само на првом слогу, и тиме могла унети нестабилност у систем (Стевановић 1963, Пецо 1970).

Главни начини адаптације за којима су нормативисти посезали да би кориговали појаву ПСА (в. т. 2.0) познати су још од поменутог Белићевог чланка: „Језик тражи излаза на различите начине: или тиме што нестаје једног од два акцента, и то тако што реч која чини саставни део сложенице постане проклитична или енклитична, или тиме што се $\hat{\text{~}}$ и ~ средњих слогова пренесу за један слог према почетку као ~ (или ~) или тако што ти акценти задржавају своје место претварајући се $\hat{\text{~}}$ у ~ а ~ у ~ ” (1951: 231). Но, оно што заиста интригира јесу Белићеви наводи да говорници тога времена изговарају адаптирано ПСА; тако он сведочи да се у то време и изговара *очигледно*, *Аустралија*, *аудиција*, *интересантан*, *многоподитовãнĩ* и др. (ibid.). Из данашње перспективе пак утисак је да је изговор макар три последња лика ограничен само на оне који су га из литературе научили и притом, не треба испустити из вида, имају језички осећај да изговоре разлику *аудиција* : *аудѝција*, *интересãнтан* : *интересãнтан*, могу да изгубе акценат друге основе у *многоподитовãнĩ*, а да ликови налик на прва два, иако постоје код говорника с јаким метатонијским осећањем, никако нису осетна већина. Све у свему, не може се порећи да је данас изговор ПСА језичка реалност код значајно великог броја четвороакценатских говорника и да они тиме упорно дивергирају у односу на прописано.

А шта је, заправо, прописано? *Нормативна граматика српског језика* (Пипер/Клајн 2013) ПСА сматра одликом разговорног функционалног стила; то је врло уско одређење, с којим се не можемо сложити. У нормативној *Фонологији српског језика*, с друге стране, констатује се да силазни акценти не могу стајати ван првог слога у „класичном прозодијском систему” (Петровић/Гудурић 2010: 117), али се у другом делу објашњава да реалност ПСА треба прихватити (ibid.: 376–379). Шта кажу речници који су анализирани у овом раду? У предговору *Речника српскохрватскога књижевног језика* Матице српске стоји: „Акценти су стављани према утврђеној норми” (стр. 12). Међутим, предговор *Речника српскога језика* Матице српске експлицитно помиње ПСА и преноси нам три врло важна става: 1) признаје раскорак између говорне праксе и онога што пише у речнику; 2) за корекцију ПСА употребљава реч *веиштакка*; 3) ограђује се наводећи да „посао лексикографа [није] да успостављају и мењају основне принципе прозодијског система српског књижевног језика, већ акцентолога и акцентологије” (стр. 8). Из предговора *Обратног речника српскога језика* М. Николића веома су важне следеће речи аутора: „Речи са силазним акцентима дате су по правилу у заградама, иза стандардног лика, што значи да се њихов акценат третира у већини случајева [истицање је наше] као супстандардни (макар у разговорном

језику био уобичајенији)” (стр. XII); дакле, закључујемо да се у оном делу случајева ван заграде тај акценат *не сматра супстандардним* (а број таквих ликова није уопште безначајан).

1.3. Од радова који су се системски бавили питањем ПСА треба свакако истаћи рад Е. Фекетеа (2000), који окупља велики број, рекли бисмо сасвим валидних, примера у којима је аутор препознао присуство ПСА у узусу.

1.4. Корпус од приближно 3000 јединица ексцерпиран је из *Речника српскохрватскога књижевног језика* Матице српске (1967–1976; у даљем тексту: РМС6), *Речника српскога језика* Матице српске (3. издање, 2018. година; у даљем тексту: РСЈ) и *Обратног речника српскога језика* М. Николића (2000; у даљем тексту: ОР). Акцентована грађа је анализирана према творбеним критеријумима (према принципима из: Ћорић 2008, 2015; Клајн 2002, 2003) и прозодијским критеријумима, а код мотивисаних речи прозодијски су анализирани и њихове мотивне речи, те акценатске алтернације између њих.

1.5. Грађа је најпре разврстана према томе да ли се силазни акценат бележи у речницима, да ли се и којим прозодијским процесом адаптира, затим према мотивисаности, те су мотивисане речи разврстане према творбеним процесима којима су настале. Добијене (под)групе квантитативно су анализирани и разврстане према (не)поклапању у лексикографској обради анализираних речника.

1.6. Циљеви рада су следећи: 1) да се пружи типологија ексцерпираних лексема према наведеним творбеним, прозодијским и лексикографским критеријумима; 2) да се покаже да се силазни акценти ван првог слога лексеме бележе у речницима савременог стандардног језика; 3) да се прикажу поступци којима се силазни акценти у тим позицијама акценатски адаптирају; 4) да се квантитативно покаже заступљеност тих поступака у оквиру творбеног процеса; 5) да се укаже на евентуалне неуједначености у лексикографској обради; 6) коначно, да се допринесе бољем познавању и нормирању појаве силазних акцената ван првог слога лексема.

2. Типологија

2.0. Анализирана грађа наводи се према творбеном процесу. Унутар сваког наводе се најпре лексеме са забележеним ПСА, а затим се представљају главни присутни поступци адаптације у примерима око којих у речницима нема несагласности. У тачки 3 представљени су резултати квантитативне анализе. У наставку рада употребљаваћемо следеће ознаке за поступке прозодијске адаптације: А1 за метатонијски пренесен акценат, нпр. *радијатор*→*радијатор*; А2 за промену квалитета дугог акцента на истом слогу, нпр. *институција*→*институција*; А3 за промену квалитета кратког акцента на истом слогу, нпр. *ренесанса*→*ренесанса*; А4 за појаву краткосилазног акцента на иницијалном слогу као у нпр. *међучин*→*међучин*; А5 за појаву краткоузлазног акцента уместо дугосилазног, нпр. *хомонимија*→*хомонимија*; А6 за појаву краткоузлазног акцента на иницијалном слогу као у нпр. *визиткарта*→*визиткарта*. У случају дублетности

мотивне речи, примери у раду односе се само на ликове према мотивним речима са силазним акцентом. Дати су екавски ликови (ијекавски се познатим односима могу лако према њима извести).

2.1. ПРЕФИКСАЦИЈА. ПСА може бити задржан акценат мотивне речи када се на њу у творбеном процесу додаје префикс (уп. Дешић 2018), што је у речницима забележено у следећим примерима:

- 1) у комбинацијама префикс домаћег порекла + мотивна реч домаћег порекла:
  - у *неблагопрѣстѡјан, несамопѡудѡн, противзѡповѣст, унутарсѣпскѣ* у ОР; у РСЈ и РМС6 с мањим или већим неподударностима:

РСЈ	ОР	РМС6
<i>међустѡница/A4</i>		A3/A4

- силазни само у ОР: *непољопрѣвреднѣ* (A4 у РСЈ), *противѡстѡван/A4* (A3 у РСЈ/РМС6);
- 2) у комбинацијама префикс домаћег порекла + адаптирана мотивна реч страног порекла: с неподударностима у *нерадиоѡктѣван* (ОР), *предоминѡтан/A3* (ОР наспрам A3 у РСЈ/РМС6);
  - 3) у комбинацијама префикс страног порекла + мотивна реч домаћег порекла:
    - *нѡззрѡда* (РМС6 и ОР); *антипѡљскѣ, антитѣтовскѣ, антитѣжѣинѣ, нѡспѡјава, прорѡскѣ* (ОР);¹
    - с мањим или већим неподударностима у:

РСЈ	ОР	РМС6
/	<i>контрѡдѡговѡр</i>	<i>кѡнтрадѡговѡр</i>
A4	<i>нѡззѡрада/нѡззѡрада</i>	<i>нѡззѡрада</i>
<i>контрѡбѡвештѡјнѣ</i>	<i>(контрѡбѡвештѡјнѣ) / A4</i>	/
<i>контранѡпад</i>	A4	A2
/	<i>контрѡјѡрѣи/A4</i> у ОР	A4

- 4) у комбинацијама префикс страног порекла + мотивна реч страног порекла:
  - *антидѣпресѣван, антикѡлонѣјѡлан, антикѡрозѣван, антидѡксидациѡни, антисѣндикѡлни* (ОР);
  - с мањим или већим неподударностима у:

¹ ОР у загради даје *постхладнорѣтовскѣ*.

РСЈ	ОР	РМС6
<i>антилйберāлан</i>	A4	/
<i>контрареволуционāран</i>	A4	<i>кѡнтрареволуциѡнāран</i>
A4	<i>кѡнтрайлт/A4</i>	<i>кѡнтрайлт</i>

- силазни у ОР: *антиѡлкохѡлни*, *антиѡнфлациѡни*, *антикѡнцерѡзан*, *антирелигиѡзан*, *антисѡпса* у ОР (све A4 у РСЈ), *контрамйна/контрамйна* у ОР (A6 у РМС6);²

Остали примери се адаптирају, а од примера код којих нема неслагања истичемо: A1: *пѡнеки* и сл., *ѡпшите* (сва три речника), *антипропѡганда* (ОР); A2: *редефиниѡција* (РМС6); A3: *подваријанта* (сва три речника); A4: *мѡђучин*, *прѡтивстав*, *прѡтивудар*, *прѡтивуслуга*, *прѡдистрага*, *ѡнтисоѡцијалан*, *кѡнтрапункт* (сва три речника); A1/A4: *прѡсрпскй/прѡсрпскй* ОР; A6: *ѡзвансветскй* у РМС6.

2.2. СУФИКАЦИЈА. Силазни у суфиксалним твореницама може се у потпуности поклапати са силазним акцентом мотивне речи.

Без несагласности, то је акценат у:

самозѡборāван, *самопѡздѡнѡст*, *мијѡук* (сва три речника), *ѡцетилсѡлицйлнй*, *електропрйвереднй* (РСЈ и ОР), *самоѡслужан* (РМС6 и ОР), *самозѡтāјан* (РМС6), *ѡцетилсѡлицйлнй*, *богѡѡвечан примѡпрѡдѡјнй*, *електропрйвередник*, *бокѡчѡвскй*, *генералпѡтпуковничкй*, *есепѡ совскй*, *жилвѡрновскй*, *мѡсмѡдйјскй*, *мѡшинобрѡвѡрскй/мѡшинобрѡвѡрскй*, *неофрѡнковачкй*, *њудйловскй*, *робинхѡдовскй*, *хенримѡровскй* (ОР); дублетно у: *водопрйвереднй* (РСЈ и РМС6 дублетно и A1), *самопѡстојѡнѡст* (ОР уз њѡга даје и A1), *велеѡченѡст* (РМС6 и ОР, дублетно с A1);

а мање или веће неподударности појављују се у следећим моделима:

РСЈ	ОР	РМС6
	<i>ѡустроѡгарскй</i>	A3
	<i>пѡљѡпрйвереднй</i> , <i>пѡљѡпрйвередник</i> , <i>пѡљѡпрйвередничкй</i>	A3
	<i>купѡпрѡдѡјнй</i>	A3/A4
	<i>малопрѡдѡјнй/A1</i>	A1/A3
<i>самоѡпрѡвнй/A3</i>	A3/A4	<i>самоѡпрѡвнй/A1</i>
A1	<i>верѡйсповеднй</i>	<i>верѡйсповеднй/A1</i>
	<i>северѡйсточнй</i>	/ ³

² ОР даје у загради *постѡператйван* (ОР); *антиѡуберкулѡзнй/A4* у ОР (A4 у РСЈ/РМС6), *ковалѡнтан/A3* у ОР (A3 у РСЈ/РМС6) и *контрапрѡдуктйван/A4* у ОР (A3 у РСЈ).

³ РМС6 не даје мотивну реч са силазним, само *ѡсток*.

- силазни само у ОР: *четвороуџаонић/А1* и сл., *многоуџаонић/А1* и сл. (А1 у РСЈ/РМС6), *гркокатоличкӣ* и *римокатоличкӣ* (А3 у РСЈ/РМС6), *архиђаконскӣ/А1* (А1/А6 у РСЈ), *машинбрџвџарскӣ/машинбрџвџарскӣ* (А6 у РСЈ), *микротџлџснӣ/А4* (А4 у РСЈ), *југојсточнӣ* (А1 у РСЈ), *самомуђчење* (А1 у РМС6), *старокатоличкӣ*, *ултрамџкрџскопскӣ* (А3 у РМС6), *куђегађдарица/А4* (А4 у РМС6), *сивобџелӣ* (*сивобелӣ* у РМС6), *правоуџаонић/А1* (А3 у РСЈ, А1 у РМС6), *правоуџаонић/А1* (*правоуџаџнӣк* у РСЈ, А1 у РМС6);

као и у великом броју именица на *-антност/-ентност*, које се у ОР редовно наводе са ПСА на пенултими, уз дублете с А1 или А3, док се у РСЈ и ОР, по правилу, адаптирају поступцима А1 и А3.

У свим осталим забележеним примерима, речници искључиво адаптирају ПСА: А1: придеви на *-ски* и *-ов* од већ адаптираних именица на *-атор* типа *администрџтор(скӣ)*, *-итор* типа *инвџстџтор(скӣ)*, *-изор* типа *супџвџзор(скӣ)*, *-ант* и *-ент* типа *диђџмант(скӣ)* и *кореспџндент(скӣ)*; А2: придеви на *-ски* од (през)имена страног порекла типа *волтџеровскӣ* (РСЈ и ОР); *бџдлџеровскӣ*, *флџбџеровскӣ*, *лесефџеровскӣ* (ОР) и неколико именица типа *инквџзиција* : *инквџзицијскӣ* (РСЈ и ОР); А3: придеви на *-ан/-ни* од им. типа *ренесџанса* : *ренесџанснӣ*, *пирџндџловскӣ* (РМС6 и ОР), *гаргантџовскӣ*, *диносџаурускӣ*, *сервџнтесовскӣ* (ОР); А4: *мџкрофилмовати*, *уљтразвџчнӣ* (сва три речника); А5: већи део придева на *-ски* од именица типа *инквџзиција*: *алегџдријскӣ*, *енциклопџдџјскӣ*, *метџнџмџјскӣ*, *телевџзијскӣ*, *космоџџнџјскӣ*, *теџџџнџјскӣ*, *хегџџџнџјскӣ* (сва три речника); *аустрџлијскӣ*, *ендехџзијскӣ* (РСЈ и ОР); А6: *пџракуварица* (сва три речника), *нџдрџпеснџштво* (РСЈ и ОР). Осим њих, у две лексема запажамо посебан поступак у сва три речника: 1) *самџдовџљнџст*, чиме према мотивном *самџдџвџљџн* нема лика творенице с чувањем акцената мотивне речи; 2) *бџдермајерскӣ* према *бџдермајер*; дакле, задржавање дугоузлазног мотивне речи.

Мотивна реч може имати узлазни акценат, а да се ПСА јави као продукт суфиксације. ПСА настао суфиксацијом налазимо забележен само у три примера, али и ту само у ОР, док га други адаптирају: *геџфџзикџлнӣ* у ОР (А3 у РМС6), *електроинстџлациџнӣ* у ОР (А3 у РСЈ) и у загради *навалџнтан/А3* у ОР (А1 у РСЈ). Притом је *навалџнтан* – веома занимљив пример хибридизације, где се према гл. *навалити* образује придев по угледу на бројне страног порекла на *-антан/-ентан*, те преузима и њихов типичан акценат – и једини прави пример; *геџфџзикџлнӣ* може бити адаптација готовог модела, а *електроинстџлациџнӣ* део творбе с префиксоидом.

Оваква образовања типично се адаптирају равномерно поступцима А1 и А3, док бележимо само један пример с А6: као А1: *прџтиврџчан* и сви гл. на *-изовати* типа *бирџкрџтизовати* (сва три речника); *амбџсџдорџвати*, *донжџџџновски* (ОР) и дублетно *верџватан* (сва три речника); као А4: *инфраструктџрнӣ* (РСЈ и ОР), дублетно *џторитџтан*, *квџлитџтан*, *прџсперитџтан* (РСЈ и ОР); дублетно А1/А4: *велџграђанин/велџграђанин* (сва три речника); као А6:

dìсциплиновати (сва три речника). Као посебну врсту адаптације примећујемо задржавање акцента мотивне речи у *ауторитѣтан*, *квалитѣтан*, *паритѣтан* и *просперитѣтан* (РСЈ и ОР), као и лик *вѣровѣтан* (сва три речника).

2.3. ПРЕФИКСАЛНО-СУФИКСАЛНА ТВОРБА. И у комбинованој творби с префиксима и суфиксима може се јавити ПСА. Примећујемо да се у тим речима акценат поклапа с акцентом творенице каква би се добила суфиксацијом од исте основе. Речници бележе тај ПСА у:

- 1) комбинацијама с формантима домаћег порекла: у ОР *противуѣстѣван*/А4 (А3 у РСЈ/РМС6)
- 2) комбинацијама с афиксима домаћег порекла и основом страног порекла: *ванкѣсѣрнскѣ* (ОР);⁴
- 3) комбинацијама с формантима страног порекла: *антидѣпресѣван*, *антикѣлонѣјѣлан*, *антикѣрозѣван*, *антидѣоксидациѣнѣи*, *антисѣиндикѣлнѣи*, (ОР); с неподударностима у: *антиѣлкохѣлнѣи*, *антиѣнфлациѣнѣи*, *антикѣнцерѣзан*, *антирѣлигиѣзан* (А4 у РСЈ).⁵

Остале примере речници адаптирају типичним поступцима: А1: *прекѣдвремен*, *прекѣморскѣ* (сва три речника), *бестестѣментан* (ОР); А3: *изѣанлѣудскѣ* (ОР); А4: *мѣђуверскѣ*, *прѣтпорођѣјнѣи*, *прѣтивпожѣрнѣи* (сва три речника); А6: *изѣансѣветскѣ* (РМС6).

2.4. СЛАГАЊЕ. Као и код префиксације и творбе с префиксоидом, ПСА у слагању јавља се као последица јаке тежња да се поклапају акценат мотивне речи када је она самостална и када се њоме завршава твореница. Силазни се бележи у великом броју примера без неслагања:

- 1) мотивне речи домаћег порекла:

другобрѣтучед(а), *трећобрѣтучед(а)*, *самозѣборѣв*, *самозѣшита*, *самодѣбрана*, *самодѣзѣда*, *самодѣслуга*, *самодѣздѣн*, *самоспѣзнаја*, *самоуслуга*, *црквеноруѣскѣ* (сва три речника); *шѣљѣвѣстоплѣв* (РСЈ и РМС6); *високопрѣчаснѣи*, *дрѣвопрѣрада*, *металопрѣрада*, *лимѣунастожѣут* (РСЈ и ОР); *богопрѣтѣван*, *пѣпѣљѣвѣстоплѣв*/*пѣпѣљѣвѣстоплѣв*, *плѣвѣосѣв*, *самодѣбрачѣн*, *самодѣдруга* (РМС6 и ОР); *високоцѣњенѣи* (РСЈ); *самозѣтаја*, *самойзѣдаја*, *саморѣзѣговѣр* (РМС6); *водопрѣверѣда* дублетно уз А1 (сва три речника); *великобѣугарскѣ*, *новобѣугарскѣ*, *старобѣугарскѣ*, *великопрѣдаја*, *грѣкойсточнѣи*, *грѣкойсточнѣи*, *брзодѣлѣуђѣи*, *спородѣлѣуђѣи*, *новойсковѣн*, *новонађен*, *новопдѣслѣн*, *новоскѣдѣн*, *слеповѣруђѣи*, *ловнопрѣверѣднѣи*, *обалоуѣтѣрѣда*, *старосрѣпскѣ* (ОР);⁶

- 2) основа домаћег порекла + страна основа:

високојѣкумулатѣван (РСЈ и ОР); *високофлѣудан*, *нискојѣкумулатѣван*, (ОР), дублетно у *раднојѣктѣван* (ОР);⁷

⁴ ОР у загради: *прѣдсѣкрѣтовскѣ* (А3 у РСЈ/РМС6).

⁵ ОР у загради: *постѣдперѣтѣван* (ОР), у ОР *антиѣубѣркулѣѣзнѣи*/А4 (А4 у РСЈ/РМС6).

⁶ ОР у загради: *вододѣтѣбран*, *мразодѣтѣбран*, *вододѣстѣјан*, *војнообѣвѣштѣјнѣи*, *нововѣнчан*, *новозѣсноѣван*, *новокулѣен*, *новонајѣмѣен*, *новодѣабрѣн*, *новопдѣорѣн*, *новоскѣдѣпѣен*, *новоскулѣен*, *новосмѣишѣен*, *дубокоцѣњен*, *многосѣдрѣжѣјан*.

⁷ ОР у загради: *високопрѣдукѣтѣван*, *нископрѣдукѣтѣван*, *новосѣпрѣитуѣлан*, *новотрѣдѣпскѣ*.

али и уз мање или веће неподударности:⁸

РСЈ	ОР	РМС6
<i>челичноплâв, челичноси̋в</i>	<i>чѐличноплâв, чѐличноси̋в</i>	
<i>примопрѣдаја самојсповѣст самопдојан самоддвълан самозддвълан</i>	<i>примопрѣдаја/А1 самојсповѣст/А4 (самопдојан)/А4 (самоддвълан)/А4 (самозддвълан)/А4</i>	=РСЈ
<i>веројсповѣст</i>	<i>веројсповѣст/А4</i>	<i>веројсповѣст/А1</i>
<i>самосддѣан/А4</i>	<i>самосддѣан</i>	<i>самосддѣан/А1</i>
<i>самоуправа</i>	А1	<i>самоуправа/А1</i>
/	<i>првобрѣтучед(а) четвробрѣтучед(а)</i>	<i>првобрѣтучед(а)/А1 четвробрѣтучед(а)/А1</i>
<i>пољопрѣвѣда</i>		А1
<i>самодбмана</i>		А1
<i>новоименован</i>		А3
<i>малопрѣдаја/А1</i>		А1/А3
<i>купопрѣдаја</i>	<i>купопрѣдаја/А1</i>	А3/А4
<i>многопдштованѣ</i>	<i>многопдштованѣ/А4</i>	А4
<i>самопдмѣ</i>	<i>самопдмѣ/А4</i>	А1
<i>богоддјазан</i>	<i>(богоддјазан)/А4</i>	А3
/	<i>сивоплâв, сивобѣли̋</i>	<i>сивоплâв, сивобѣли̋</i>
<i>којекѣко</i>		А3
А1	<i>веројсповѣд</i>	<i>веројсповѣд/А1</i>
<i>међунáроднопрáвни̋</i>	<i>међунáроднопрáвни̋</i>	<i>међунáроднопрáвни̋</i>
<i>северојсток</i>		⁹

⁸ Силазни је у загради: 1) у РСЈ и у ОР: *којекдѣ/А1, којекѣ/А1, којекѣд/А1* (А1 у РМС6); 2) ОР: *великомѣченѣк/А1* (А1 у РСЈ/РМС6), *једновалѣнтан/А3* (А1/А3 у РСЈ, А3 у РМС6), *двовалѣнтан/А3* (А1/А3 у РСЈ/РМС6), *четворовалѣнтан/А3* (А1/А3 у РСЈ), *високофреквѣнтан/А3* (А3 у РСЈ/РМС6), *живомѣченѣк/А1* (А1 у РСЈ/РМС6), *новоизабран/А4*, *новојскопан/А4*, *новодснован/А4*, *новопримљен/А4* (А1 у РМС6), *нултовалѣнтан/А3* (А3 у РМС6), *првомѣченѣк/А1* (А1 у РМС6).

⁹ РМС6 нема мотивну реч са силазним, само *ѣсток*.

- силазни само у ОР: *црносѝв* (А1 у РСЈ/РМС6), *високопѝшовѝн*, *самодѝпринос* (А3 у РСЈ/РМС6), *новокѝвѝн*, *новокрѝштен*/А1, *самомуѝчѝње*, *славеносѝрпскѝ*/А6, *славеносрпскѝ*/А6 (А1 у РМС6), *вододѝскрба* (А3 у РМС6), *кућегѝздарица*/А4 (А4 у РМС6), *новокѝнтовскѝ*/А1 (А1/А3 у РМС6).

Слагање је творбени процес у којем је у анализираним речницима број регистрованих ПСА већи од броја лексема у којима бива искључиво адаптиран иако се јавља у узусу; однос је приближно 2:1. Међу овим другима, типична решења код којих нема неслагања налазимо у следећим карактеристичним примерима: А1: *Богѝчовек*, *јединѝрођен*, *многоѝзначѝјан*, *малѝграђанин* (сва три речника); А3: *опитељѝудскѝ* (ОР); А4: *цѝнтархалф*, *цѝхмѝјстор* (сва три речника), *сѝтоштѝмна* (РСЈ и ОР).

Мали број сложеница овог типа у речницима налазимо с другачије адаптираним ПСА: *гѝркослѝн* (сва три речника), *држѝвнопрѝвнѝ*, *тѝнфилм*, *замѝтикѝвѝга* (РМС6 и ОР), *висѝкокулѝтуран*, *замѝтникѝвѝга*, *радѝноакѝтиван* (ОР), где је оно што видимо, заправо, задржан акценат прве мотивне речи, и *нехрѝнимѝјка* (ОР).

2.5. ТВОРБА С ПРЕФИКСОИДОМ. Будући да је реч о формантима на граници између афикса и основа, разумљиво је зашто се у творби с префиксоидима такође јавља ПСА као задржан акценат друге мотивне речи. У речницима налазимо потврде за:

- 1) комбинацију префиксоида домаћег порекла и основе домаћег порекла: без неслагања: *велејѝздаја* (сва три речника), *велепѝшовѝн*, *велеуѝчен* дублетно с А1 (РМС6 и ОР), дублетно у *назовиѝштѝван* (ОР); с неподударностима у:

РСЈ	ОР	РМС6
А4	<i>велепрѝдаја</i> /А1	/

- 2) комбинацију префиксоида страног порекла и основе домаћег порекла:

РСЈ	ОР	РМС6
	<i>електропрѝвѝреда</i>	А3
	<i>електроуѝређѝј</i>	А3
<i>трафѝстѝница</i> /А4		А3/А4

- силазни само у ОР: *ѝскрѝљ*/А4 (А4 у РСЈ/РМС6), *ултракратко-тѝлѝснѝ*/А4 (А3 у РСЈ/РМС6);

- 3) комбинацију префиксоида страног порекла и основе страног порекла:
- без неслагања: *аеронавигационӣ* (РСЈ), *екстраордѝнан*, *електронѝгатиѝван*, *електропозитѝван*, *микрорѝгија*, *суперѝксклузиѝван*, *суперстѝмулатѝван*, *уроѝниталнӣ* (ОР);¹⁰
  - с мањим или већим непоударностима:

РСЈ	ОР	РСМ6
A4	<i>супраорѝнта</i>	
/	A6	<i>супербѝмба</i>
<i>радиоакѝван</i>	=РСЈ/радиоакѝван	<i>радиоакѝван</i>

- силазни у ОР: *аудиовѝзуѝлан/A4*, *термоакѝмулационӣ* (A4 у РСЈ), *хиперакѝван*, *хипермѝдѝнан/A4* (A3 у РСЈ), *екстраордѝнан/A4* (A4 у РСЈ); *ултракѝнзерватѝван* (A3 у РСМ6), *архиѝфон/A6* (A1/A6 у РСЈ, A1/A3 у РСМ6), *аутосѝгестѝван*, *телекѝмуникационӣ*, *термоизолатѝонӣ* (A4 у РСЈ, A3 у РСМ6), *телеѝбјекѝв/A3* (A3 у РСЈ/РСМ6);
- 4) спој префиксоида и суфиксоида, али само према *фѝбија*; наѝме, сва три речника дају дублетно *фѝбија/фѝбија*, и док ОР и творенице оставља дублетно, нпр. *клаустрофѝбија/(клаустрофѝбија)*, РСЈ и РСМ6 дају само ликове с -*фѝбија*.

Остале лексеме су искључиво адаптиране: A1: *велѝчѝстан* (сва три речника), *протѝѝакон* (сва три речника); A3: *супранѝрмѝлан*, *цитоплѝзма* (сва три речника); A4: *пѝлубѝг*, *вѝлегрѝд* (сва три речника), *пѝлушѝнса* (РСЈ и ОР); A5: *монѝтипија*, *теогѝнија* (сва три речника), *библиофилија* (РСЈ), *бронхопнеумѝнија* (ОР); A6: *наѝдрикѝнига*, *суперсила* (сва три речника), *наѝдришнтелекѝтуѝлан* (РСЈ и ОР). И у образовањима с домаћим префиксоидом налазимо ликове с очуваним акцентом првог форманта, овде *назови-*: *назѝвѝбрат*, *назѝвимѝјка*, *назѝвѝмѝтица*, *назѝвѝпријатељ* (РСЈ и ОР), *назѝвѝкуѝна*, *назѝвисрпскӣ*, *назѝвимѝјстор*, *назѝвишкѝла/назѝвишкѝла* (ОР), дублетно *назѝвиустѝван* (ОР). ОР бележи *неоѝвангѝрдан*, остављајући акценат мотивне *ѝвангѝрдан*, и *пѝнрпскӣ*.

2.6. СЛОЖЕНО-СУФИКСАЛНА ТВОРБА. Када се у сложено-суфиксалној творби чува акценат на другом делу, он изгледа као лик који би имала реч настала суфиксацијом друге основе:

- 1) тамо где су сви форманти домаћег порекла, без неслагања:

шѝстојѝнаурскӣ (сва три речника), *дугѝталѝснӣ* (РСЈ), *великовѝводскӣ*, *војнострѝчнӣ*, *новоустѝван*, *дванаестѝлѝчнӣ*, *деветомѝртѝвскӣ*, *добрѝсрѝдѝчан/добрѝсрѝдѝчан*, *запаѝнорѝмскӣ*, *јѝднокѝлѝсѝчнӣ*, *кожѝномѝишѝннӣ*, *лѝжѝчѝкосрпскӣ*, *многѝчѝљѝдан*, *нижѝстѝ-*

¹⁰ РСЈ и ОР у загради дају *монокулѝтурнӣ*, а ОР још и: *алкомаѝфија*, *аутоѝдѝструкѝван*, *наркомѝфија*, *неорѝнесѝнса*.

*пени, осмомартовскӣ, послепорођајнӣ, средњойсточнӣ, средњоталаснӣ, уставнопрáвнӣ, црноталаснӣ, четвртџепенӣ, широкоўгаонӣ (ОР);*¹¹

а уз мање или веће неподударности:¹²

РСЈ	ОР	РМС6
<i>дванаестоталачнӣ</i>		A3
<i>краткоталаснӣ/A1</i>	<i>краткоталаснӣ/A4</i>	A3
<i>кривичнопрáвнӣ</i>	<i>кривичнопрáвнӣ</i>	
(према <i>позез</i> с узлазним)	<i>брзопџтџзнӣ</i>	<i>брзопџтезнӣ</i>
A1	<i>двопџтезнӣ</i>	A1/двопџтезнӣ
(према <i>позез</i> с узлазним)	<i>вишепџтезнӣ</i>	(према <i>позез</i> с узлазним)
<i>међунáроднопрáвнӣ</i>	<i>међунáроднопрáвнӣ</i>	<i>међунáроднопрáвнӣ</i>

- силазни само у ОР: *првостџепенӣ/A1* (A3 у РСЈ, A1 у РМС6), *више-стрáначкӣ/A1* (A1 у РСЈ), *црноўмџран* (A3 у РСЈ), *околошкрџжнӣ* (A1 у РМС6), *староврџмџшан/A1* (A3 у РМС6), *многџўгаонӣ/A1*, *простосрџдачан/простосрџдачан*, *чистосрџдачан/чистосрџдачан* (A3 у РСЈ/РМС6), *другостџепенӣ/A1* (A1 у РСЈ/РМС6), *приватнов-лáсничкӣ* (A4 у РСЈ/РМС6), *блискојсточнӣ*, *далекојсточнӣ* (A3 у РСЈ);

2) у комбинацијама основа домаћег порекла + основа страног порекла у *војнотџриторијалнӣ* (ОР) и:¹³

РСЈ	ОР	РМС6
<i>многонáционáлан</i>	A4	=РСЈ
<i>високо-+-квалитџтан/ -квалитџтан</i>	<i>висџко-+-квалитџтан/ -квалитџтан</i>	<i>висококвалитџтан</i>

3) у комбинацијама основа страног порекла + основа домаћег порекла:

РСЈ	ОР	РМС6
<i>материјалнопрáвнӣ</i>	A4	/

¹¹ ОР у загради наводи: *јавнокџмунáлнӣ, јавносџобрађајнӣ, ускопџјáснӣ, широкопџјáснӣ*.

¹² Лик је у загради: *међувџличнӣ* у РСЈ/ОР / A1 (A1 у РМС6), *горњовџличнӣ/A1* у ОР (A1 у РСЈ), *хладнорáтнӣ/A1* у ОР (A1 у РМС6), *хладнорáтовскӣ/A1* у ОР (A3 у РСЈ/РМС6).

¹³ У ОР у загради: *високофрекевџтан/A3* (A3 у РСЈ/РМС6), *двокомпонџтан/A3* (A3 у РСЈ).

- 4) с основама страног порекла: једино *вангдговскѝ* и *цѣнтрѧлноплѧнскѝ/цѣнтрѧлноплѧнскѝ* и у загради *флувиоглѧцијѧлан* (ОР).

Остали примери се наводе само адаптирано, и типичне поступке без неслагања илуструјемо следећим лексемама: А1: *вишѣноћнѝ, горњодусненѝ, дугдвечан, истдвремен, разндврстан, послѣратнѝ* (сва три речника), *дубокдмислен* (РСЈ и ОР); А4: *јѣднодимензионѧлан* (сва три речника), *државопрѧвнѝ* (РСЈ и ОР), *мѣлтиконфесионѧлан, мѣлтикултурѧлан, мѣлтинационѧлан, мѣлтифункционалнѧлан* (ОР); А6: *кѧзненопрѧвнѝ* (РМС6 и ОР), *дновременѝ* дублет с А1 (сва три речника). Друге начине адаптације примећујемо код *ширдкопојѧснѝ* и *висдковдлтнѝ*, у којима се чува акценат првих мотивних речи, и *дчиглѣдан* (ОР).

2.7. Остали контексти

2.7.1. Очекивано је да прилози настали конверзијом од придева на *-ан/-ни* и *-ски* задржавају њихов акценат. И у речницима има примера где је тај акценат забележен и кад је ПСА: *самозѧдовдљно* (сва три речника), *северойдточно, црквенорѣски* (РСЈ), *самозѧтѧјно* (РМС6); с неподударењем:

РСЈ	ОР	РМС6
<i>самопдуддјно</i>	А4	=РСЈ

Прилози прате адаптацију придева од којих су постали и свако неподударење које смо пронашли у том односу само је случајна омашка.

2.7.2. Од лексема насталих скраћивањем налазимо *Јѣгонрес* и *Јѣгорас* у РМС6 и у загради у ОР *Коминтѣрна/А4* (А4 у РСЈ, А3 у РМС6) и *Унѣско/А3* (А3 у РМС6).

2.7.3. Као засебне случајеве издвајамо увек адаптирано *Југдслѧвија* (А1 у РСЈ/ОР, А1/А2 РМС6), *ѧприлили* (А4 у РСЈ/РМС6, а у ОР без акцента) и *цикцѧк* у РМС6/ОР (А4 у РСЈ).

2.7.4. Као посебну групу немотивисаних позајмљеница издвојићемо оне у којима се њихов завршетак разазнаје као самостална реч у српском стандардном језику, те појава ПСА подсећа на моделе у оквиру префиксације / творбе с префиксоидом / слагања. Он се бележи у четири примера: *ѧлклѣлнер* (РМС6), *серондзитѧван* и *серонѣгатѧван* (ОР) и *ѧвѧнсѣна* (у ОР, док РМС6 наводи *авансѣна*), док се у осталим случајевима адаптира, углавном према типичним обрасцима: као А1 *танцмѧјстор* (РСЈ и ОР), као А4 *кднцлдгор* (сва три речника) и *хдрнблѣнда* (ОР), као А5 *лиодфлѧија* (ОР), као А6 *бѣглербег, визиткарта, капелмѧјстор* (сва три речника), као А4/А6 *иѣстермат/иѣстермат* (сва три речника), А1/А4 *вѧндѧкна/вѧндѧкна* (РСЈ и ОР), а *бултѣријѣр* – према А3 *бултѣријѣр* у РСЈ, према А4 *бѣлтѣријѣр* у ОР. Изузетак је, нама врло неприродно, *ѧмејл* (РСЈ).

2.7.5. Од осталих немотивисаних позајмљеница, издвајамо само оне у којима је забележен ПСА, без неслагања:

казачѝк, маѝм/A1 (РСЈ и ОР), пикѝдо (РСЈ), алемѝнда, алхамѝјѝдо, андантѝно, бан-дерѝљѝро, бордерѝ, деванѝгари, делкрѝдере, дуѝтѝно, емпроптѝи, имѝго, импетѝго, мар-кѝто, неутрѝно, паспартуѝ, сувлѝки, супернѝва, фугѝто, шаривѝри (ОР); у загради тамѝн поред тамѝн/A1 (сва три речника);

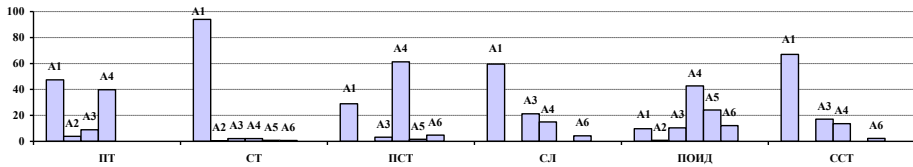
а с већим или мањим неподударностима у РСЈ или РСМ6:¹⁴

РСЈ	ОР	РСМ6
<i>маѝстѝзо/A2</i>	<i>(маѝстѝзо)</i>	/
<i>бакарѝ</i>	<i>бакарѝ/A1</i>	=РСЈ
<i>вивѝче</i>	<i>вивѝче/A2</i>	/
A3	<i>берѝбѝри</i>	=РСЈ
<i>миѝју/миѝјуѝ</i>	није акценатовано	=РСЈ
<i>дибидѝс</i>	<i>дибидѝс/A1</i>	A1
<i>апѝѝха</i>	није акценатовано	/
<i>модѝратѝо/(A5)</i>	<i>модѝратѝо/A2</i>	/
A1	A1/(<i>просѝдѝ</i>)	<i>просѝдѝ</i>
A2		<i>перпѝтуум (мобиле)</i>

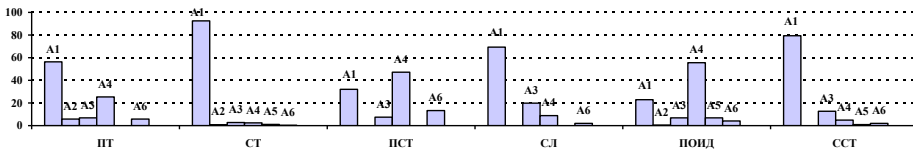
2.7.6. ПСА који се јављају у флексији речници не наводе: 1) у генитиву мн. именица I Стевановићеве врсте које у основном облику имају дугоузлазни на пенултими испред слога с непостојаним /a/: *подѝтак-подѝтакѝ*, *полиѝјаѝц-полиѝјаѝцѝ* и сл.; 2) у генитиву мн. именица I и III Стевановићеве врсте које су у основном облику с краткоузлазним акцентом на антепенултими иза које нису слогови с непостојаним /a/ типа *оглѝдало-оглѝдалѝ* и *учитѝљѝца-учитѝљѝцѝ*; 3) у свим облицима јд. сем ном./акуз. именица типа *међуврѝме-међуврѝме-на-међуврѝмену* итд.

¹⁴ РСЈ и ОР у загради имају *маѝстро/A3* (A3 у РСМ6) и *болѝро*; РСЈ *мулинѝ/A1* (A1 у РСМ6/ОР), ОР још и: *дивертѝмѝнто*, *димѝнуѝндо*, *долорѝзо*, *капрѝчо*, *крѝшчѝндо*, *ламентѝзо*, *пиѝкѝато*, *плаѝѝбо*, *рубѝто*, *сафѝри*, *фандѝнго*, *ф(и)ѝанкѝто*, *фуриѝзо*, *лумбѝго/A2*, *мараскѝно/A2*, *легѝто/A3*, *мемѝнто/A3* (A2 у РСМ6), *Елдорѝдо/A2* (A1/A2 у РСМ6). У ОР има још лексема са обележеним ПСА, али се у РСЈ и РСМ6 све осим наведених редовно адаптирају типичним механизмима. На њима се због обима рада не можемо задржавати, али можемо оне које својим акцентом одступају од уобичајених образаца: *бѝдермаѝер* (сва три речника); *неоѝвангѝрда* се поклапа с акцентом *ѝвангѝрда* (ОР); *фѝуриѝант* (ОР), *квѝциѝент*, *ѝриѝент* (сва три речника) и *импѝчмент/ѝмпѝчмент* (ОР) треба посматрати као изузетке од именица на -*ант* и -*ент*, које се у узусу изговарају с краткосилазним на последњем слогу, а речници их обавезно адаптирају метатонијски.

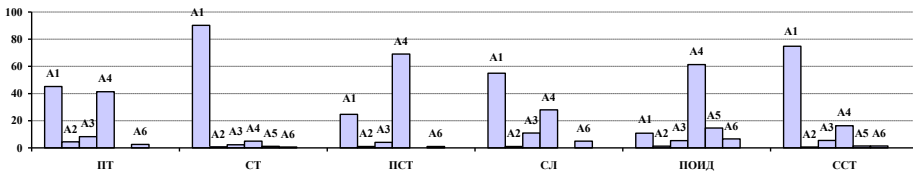
3. Присутност поступака адаптације у оквиру творбених процеса (у процентима лексема)

3.1. Присутност поступака адаптације у оквиру творбених процеса (у процентима лексема) у РСЈ

3.2. Присутност поступака адаптације у оквиру творбених процеса (у процентима лексема) у РМСБ

3.3. Присутност поступака адаптације у оквиру творбених процеса (у процентима лексема) у ОР

4. Закључак

4.0. У раду смо се бавили лексемама код којих се у четвороакценатском узусу јављају силазни акценти ван првог слога. На основу корпуса експерименталног из речника стандардног језика, анализирано је бележење таквих акцената, као и обрасци према којима се они адаптирају како би се уклопили у често истицано и распрострањено начело да они у стандардном језику не могу (не смеју) стајати у другој позицији сем на иницијалном слогу.

4.1. Силазни акценти ван првог слога лексема, с обзиром на то што су присутни у речницима стандардног језика и према начину на који су у њима обележени, јесу део стандардног језика. Инвентар регистрованих лексема и њихов број нису занемарљиви.

Они нису забележени само у моделима „префикс(оид)/основа + (интерфикс +) мотивна реч (+)”, где се заправо чува акценат мотивне речи, тј. где се између мотивне и њоме мотивисане речи остварује поклапање на прозодијском нивоу, већ и у суфиксацији и у оквиру немотивисаних речи.

4.2. О главним типовима адаптације силазних акцената ван првог слога у лексемама може се закључити следеће: 1) изговор краткосилазног на првом слогу је најприсутнији образац у префиксално-суфиксалној творби и творби с префиксоидом; 2) у осталим творбеним процесима, то је метатонијско преношење, али треба имати на уму да је у префиксацији и суфиксацији то превасходно последица додавања афикса на већ адаптирану мотивну реч, тј. да твореница задржава акценат мотивне речи; 3) изговор краткосилазног на првом слогу је по присутности други по реду поступак адаптације у префиксацији; 4) по присутности у слагању, промена квалитета кратког акцента је друга по реду у РСЈ и РСМ6.

Мислимо да се адаптација силазних акцената ван првог слога лексема нарочито показује супротстављена језичком осећају у два фреквентна случаја:

- 1) померање акцента на иницијални слог или чување акцента само прве мотивне речи доводи до тешко изговорљивих ликова, који звуче изразито неприродно, нпр. *сѝвобелѝ, прѡтивпожѡрнѝ, прѡтивприговѡр, рѡдиоактѝван, сѡперсила, ѡлтракраткѝ*;
- 2) корекција квалитета у односима као *самодѡпринос* : *дѡпринос* није препоручљив поступак, јер се њиме код говорника стварају системске неподударности између ликова који се јављају као самосталне речи и као завршни делови префиксалних твореница и сложеница, што може интерферирати с осећајем за акценат мотивне речи.

4.3. Не треба да постоји никаква препрека да се према приказаним лексемама с већ усвојеним силазним акцентима ван првог слога решења уједначе и да се они, као системска појава, доследно бележе макар и у свим истоврсним образовањима, под условом, наравно, да се помним ослушкивањем потврђује њихов живот у говорној пракси.

Извори

ОР: М. Николић, *Обратни речник српскога језика*, Београд: Палчић, 2000.

РСМ6: *Речник српскохрватскога књижевног језика*. Друго фототипско издање. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1990. [1967–1976]

РСЈ: *Речник српскога језика*. Друго, измењено и поправљено издање. Нови Сад: Матица српска, 2018. [2007]

ЛИТЕРАТУРА

Белић 1914: А. Белић, *Акцентатске студије*, Београд: Српска краљевска академија.

Белић 1951: А. Белић, Из новије акцентуације (I), *Наш језик*, II/7–10, стр. 227–237.

Дешић 2018: М. Дешић, Српски стандардни акценат и префиксација именица, *Српски језик*, XXIII, 1, стр. 179–189.

Клајн 2002: И. Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Део 1, Слагање и префиксација*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства / Институт за српски језик САНУ.

Клајн 2003: И. Клајн, *Творба речи у савременом српском језику, Други део, Суфиксација и конверзија (Прилози граматици српскога језика II)*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ. Нови Сад : Матица српска.

Недељковић 1998: В. Недељковић, Правилно али погрешно: лутања једног српског акцента, *Језик данас*, 5, 15–19.

Петровић 1998: Д. Петровић, Куда су се запутили српски акценти, *Језик данас*, 6, стр. 4–8.

Петровић/Гудурић 2010: Д. Петровић, С. Гудурић, Фонологија српског језика, Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.

Пецо 1970: А. Пецо, Вук-Даничићеви акценатски принципи и наша стандардна прозодијска норма, *Наш језик*, XVIII, 1–2, стр. 93–102.

Пипер/Клајн 2013: П. Пипер, И. Клајн, *Нормативна грамика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.

Рончевић 1950: Н. Рончевић, Моја предавања и А. Б. Клаић, *Хрватско коло*, 4, 736–740.

Стевановић 1963: М. Стевановић, За чување акценатског система књижевног језика, *Наш језик*, XIII, 1/2, стр. [1]–10.

Стевановић 1991: М. Стевановић, *Књига о акценту књижевног језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Ђорић 2008: Б. Ђорић, *Творба именица у српском језику*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Ђорић 2015: Б. Ђорић, Кратак преглед творбе речи у српском језику, *Путевима српског језика, књижевности и културе – скуп слависта, предавања 1*, Београд: Филолошки факултет, Међународни славистички центар, стр. 117–138.

Фекете 2000: Е. Фекете, Неке појаве систем(ат)ског нарушавања акценатске норме, *Јужнословенски филолог*, LVI/3–4, 1297–1329.

Nikola V. Radosavljević

ABOUT (NON)ADAPTED FALLING TONE IN NONINITIAL
WORD POSITIONS

Summary

The focus of this paper are words of the contemporary Serbian language which are often or always pronounced with falling tone in noninitial positions. The main goal is to systematically describe derivational context in which these realizations are registered in dictionaries of the standard Serbian language and to analyse distribution of phonological strategies that are recommended in order to adapt these realizations, which are considered by many to be strictly forbidden in “Vuk-Daničić” prosodic system.

Key words: contemporary Serbian language, standard Serbian language, prosody, accentology, orthoepy, word accent, falling tone.